

Kurderna i Irak hoppas på en egen stat: "Federation är bara ett delmål"

"Välkommen till Kurdistan i Irak", säger den vita skylten på kurdiska, arabiska och engelska. Det är stekande hett, närmare 50 grader, när vi lämnar de turkiska gränsvakterna bakom oss och sakta rullar över bron som leder oss in i den kurdiska regionen i norra Irak. Här råder febril aktivitet. Bilar står i kö utanför inresekontrollen, människor springer om varandra och småungar säljer vattenflaskor från kylväskor som hänger över axlarna. I passluckan är det trängsel och säkerhetsfolk dividerar med nya besökare om vem som står först i kön för att få klartecken att resa in.

Men det är idel goda miner, trots det hetsiga tonläget. Bredvid oss sitter Hassan.

"Vi har väntat på friheten i tiotals år, så jag kan nog vänta här en stund på att få komma in i befriade Kurdistan", säger han. I bilen utanför sitter sonen och snart ska de åka vidare mot Duhok där släktingarna väntar.

Sedan Kuwaitkriget 1991 har kurderna i Irak levt under självstyrelse i skydd av FN:s flygförbudszone över norra Irak. Autonomi byggdes upp från ingenting, på ruinerna av Saddams Husseins folk-mordskampanj Anfal som några år tidigare berövade över 180 000 människor livet i kemiska attacker, mord och svält. Hundratal byar och flera städer maldes till stoff av bulldozrar och flygbombningar. Av rädsla för diktatorns hämnd efter upprorsförsöket efter Kuwaitkriget hade dessutom närmare två miljoner kurder flytt över gränsen till Iran och Turkiet, och i skydd av flygförbudszone sökte de sig tillbaka. Samtidigt fördrevs i ett svep 100 000 kurder från sina hem i staden Kirkuk norrut över gränsen in till den autonoma regionen, och diktaturen i Bagdad skar av Kurdistan från resten av Irak genom att stänga av elnätet och stoppa hjälpleveranser.

Det var på denna bräckliga grund den plågade befolkningen började bygga upp landet igen när de irakiska pansarvagnarna dragits tillbaka. Gerillan – peshmergan – sökte sig ner från de otillgängliga bergen. Skolor öppnade, städer expanderade och ett civilt liv tog fart. I dag 14 år senare ser vi i praktiken hur en kurdisk stat växt fram, och endast det politiska läget omöjliggör utropande av självständighet.

Glädjen över att Saddam Hussein har störtats är gränslös hos kurderna, och såväl befolkningen som ledarna Massoud Barzani och Jalal Talabani sluter upp bakom amerikanerna och britterna. Ända sedan Iraks grundande har kurderna legat i konflikt med regeringen i Bagdad, som ofta fört en arabnationalistisk politik och förvägrat kurderna självbestämmande. Men i grunden finns ingen konflikt mellan kurder och araber. Kriget har stått mellan irakiska armén och kurdisk peshmerga. Inte heller hi-

Historien har aldrig talat till kurdernas fördel. Men kanske gör framtiden det.

I dag publicerar vi första delen av GULAN AVCIS och FREDRIK MALMS reseberättelse från Kurdistan i Irak.

CHECKPOINT ZALGEH. Efter Saddams fall lever hoppet om en självständig kurdisk stat.

storiskt finns någon fiendskap mellan folken, utan konflikterna tog fart i och med Iraks grundande – och de accelererade när Baathpartiet slutligen tog makten 1968.

Målet är nu att skapa ett Irak som baseras på federalismens principer, där Kurdistan i Irak får långtgående befogenheter inskrivet i den nya konstitutionen. Detta

är vad de kurdiska ledarna har krävt under alla år, ända sedan britterna ritade Iraks karta med svart kolonialt blåck på 1920-talet. Men i förlängningen ser en överväldigande majoritet av kurderna ingen framtid i Irak. 97 procent röstade för att bryta sig ur republiken och utropa självständighet när det hölls en infor-

”Målet är nu att skapa ett Irak som baseras på federalismens principer, där Kurdistan i Irak får långtgående befogenheter inskrivet i den nya konstitutionen.

mell folkomröstning i frågan i samband med valen i vintras. "Federation är bara ett delmål, men min förhoppning är att vi ska utropa självständighet inom fem år", säger Kawa, som studerar juridik vid universitetet i Duhok. Han har liksom många andra kurdiska ungdomar fått se sina första levnadsår kantas av bullret från den irakiska arméns stridsflyg som svept över bergen för att släppa sin explosiva last och ödelägga byar och städer. "Vi ser samma tendenser nu som under Saddams. Terroristerna spränger folk i luften och de arabiska ledarna vägrar acceptera att kurder inte är araber, om vi inte får självständighet kommer de att

försöka mörda oss igen. Vi kan inte leva under de villkoren", fortsätter han.

Den bild av Irak vi fått av svenska medier är som bortblåst. Det finns inte ett Irak, utan två. Det arabiskdominerade södra Irak och det kurdiska i norr. I de västra delarna av den kurdiska regionen har vi hittills, under en veckas tid, inte sett en enda symbol för staten Irak fastän det är där vi officiellt befinner oss.

Men det är viktigt att betona att den kurdiska nationalismen också kan slå över i chauvinism och arrogans gentemot andra. Nationalismen är reaktiv, sprungen ur det lidande och förtryck kurderna utsatts för av de stater – Turkiet, Irak, Iran och Syrien – som i dag inrymmer var sin del av Kurdistan. Men i Kurdistan i Irak är de kurdiska flaggorna, emblemen och symbolerna i statsbilden främst bevis på den lättnad och underkuvade frihetskänsla som vällt fram sedan Irak befriades från Saddams Hussein.

Även om Kurdistan i Irak fortfarande är mycket fattigt är situationen betydligt bättre än i resten av Irak. Skillnaden är säkerheten. Endast tre självmordsattentat har ägt rum här sedan kriget 2003 och generellt har den muslimska extremismen en svagare position i de kurdiska delarna.

Ekonomi bygger på gränshandel med Turkiet och de sista utbetalningarna från FN:s olja-mot-mat-program. Men snart kan inflödet av resurser öka markant när oljeproduktionen är i full gång och den internationella flygplatsen i huvudstaden Erbil har öppnat. Byggarbetare med handdukar virade runt ansiktet mot den starka solen gräver och gjuter så att sanden yr. Men det råder brist på material, resurser och arbetskraft så återuppbyggnaden tappar fart. Många har sökt jobb hos polisen i stället.

De kurdiska samhällena är starkt traditionsbundna och konservativa. Jämställdheten är fortfarande svag. Moderniseringsprocessen har just börjat, men för varje dag av lugn tar den nya steg framåt i takt med att utlandet tränger sig på med affärsteam, västerländska medier, språkkurser i engelska och kurder som återvänder från Europa.

Historien har aldrig talat till kurdernas fördel. Men kanske gör framtiden det.

FREDRIK MALM OCH GULAN AVCIS

Fredrik Malm är ordförande i Liberala ungdomsförbundet och Gulan Avci arbetar som integrations-samordnare för folkpartiet och sitter i styrelsen för Kurdiska riksförbundet. De tillbringar sommaren i Kurdistan i Irak.

Unga kurder med demokratin i sikte:

”Det är nya tider nu”

Sidans 4, 20 juli. Första delen om Kurdistan.

”Vår demokrati finns bara på ytan, den ligger som en tunn hinna över vårt samhälle. Den har inte förankrats ännu, och det kommer att ta generationer innan vi kan mäta oss med utvecklade demokrater i väst.” Orden kommer från Welat. Vi träffar honom på ett sommarläger för ett hundratal ungdomar utanför Duhok i den kurdiska regionen i norra Irak. Ungdomarna har slagit upp tälten vid foten av bergskedjan som sluter sig i en båge runt staden. Hettan dämpas med stråhattar, solfjädrar och flaskvatten. Under en veckas tid ska de diskutera demokrati, mänskliga rättigheter och jämställdhet på en rad seminarier och workshops.

Det här är det nya Kurdistan i Irak. I årtionden låg det i krig med den sunniarabiskt dominerade centralmakten i Bagdad. Men sedan Kuwaitkriget 1991 och Baathpartiets fall för två år sedan har befolkningen för första gången fått rätten att styra sina områden själva.

Men på vilka ideal ska det nya Kurdistan i Irak byggas? De ungdomar vi träffar är glasklara på den punkten. De vänder blickarna mot väst och tar starkt avstånd från den islamistiska förkunnelsen som vinner terräng bland utbildade och fattiga. ”Alla muslimer är inte terrorister, men alla terrorister är muslimer”, fortsätter Welat och hans vänner nickar instämmande. De värdar till Europa att engagera sig mer för Iraks återuppbyggnad, de vill ha hjälp av hela världen och inte bara av USA.

Hos ledarna i de dominerande kurdiska partierna KDP och PUK finns ett starkt stöd för ungdomarnas krav på modernisering. Men resan mot ett samhälle som inte präglas av blodspillan och våld är inte lätt. Bara några mil bort pågår kriget för fullt i Mosul, och rädslan för att terroristerna ska nästla sig in i de kurdiskt kontrollerade områdena är stor. Men befolkningen möter vardagens vedermödor med tålamod och hopp om framtiden. Få av dem har erfarenhet av hur demokrati fungerar, och i stort sett hela det politiska ledarskapet består av gamla stridskämpar från bergen som nu har sadlat om.

Många av ungdomarna på sommarlägret har vuxit upp under det kurdiska självstyret sedan 1991. Deras föräldrar har däremot sett de irakiska soldaterna marschera utanför husknuten. De har sett släktingar torteras och fördrivna familjer vandra längs vägarna med sina tillhörigheter i bylten hårt knutna längs ryggen.

Jiwan från Erbil förstår den äldre generationen och det lidande de har gått igenom, och hon prisar dem för deras mod. Samtidigt har förtrycket fått dem att tystna i sin kritik gentemot de egna ledarna. Precis som i övriga Mellanöstern har det kurdiska samhället byggts på familj och släkt, och makten har gått i arv och endast kunnat ifrågasättas ge-

■ På vilka ideal ska det nya Kurdistan i Irak byggas?

■ Medan officiella byggnader fortfarande pryds av bilder på landsfadern Mustafa Barzani med kalasjnikov, hoppas yngre kurder på en framtid utan blodspillan och våld.

■ Detta är andra delen av GULAN AVCIS och FREDRIK MALMS reseberättelse från Kurdistan i Irak.

GENERATION SJÄLVSTYRE. Kurdistans unga vänder blickarna mot väst och tar avstånd från all islamistisk förkunnelse.

nom fejder: ”Vi som är unga i dag måste våga kritisera öppet och ifrågasätta, inte bara prata fritt i slutna grupper”, säger hon.

Vi slås av insikten om det hårda arbete som väntar. När vi senare ger oss in i gyttret av små affärsstånd på marknaden i Erbil så ser vi kontrasten mellan ungdomarnas storslagna visioner och vardagens gilla gång. De äldre kvinnorna vankar fram med den långa svart chadorslöjan längs kroppen och köpslår om meloner och nötter. Gamla män sitter vid sidan om bodarna och röker och smuttar på varmt te. Hit har inte

” När vi senare ger oss in i gyttret på marknaden i Erbil så ser vi kontrasten mellan ungdomarnas storslagna visioner och vardagens gilla gång.

ungdomar har svårt att få en trygg identitet”, fortsätter Berivan från Kirkuk, som också besöker lägret. Vi ser samma problematik som kantar integrationsprocessen i Sverige. Nytt möter gammalt. Omgivning, familj och samhälle drar åt olika håll.

den nya världen hitat in ännu.

”Vi ungdomar i Kurdistan lever i två kulturer samtidigt. Vi gillar västvärlden och vill utvecklas till ett mer modernt land, men samtidigt är vårt samhälle fortfarande väldigt traditionellt och på många håll starkt muslimskt. Många

Den kurdiska historien är ständigt närvarande. I de officiella byggnaderna hänger porträtt av landsfadern Mustafa Barzani. Sjalen är virad runt huvudet och kalasjnikoven hänger längs sidan på den traditionella gröna dräkten. Mustafa Barzani har närmast sin motsvarighet i Braveheart. Han enade en rad stammar och fraktioner och startade resningen mot centralmakten i Bagdad i början av 1960-talet. Innan dess hade han hunnit med att grunda KDP 1946 och vara befälhavare i den kortlivade kurdiska republiken Mahabad i västra Iran. I en strapats av det mer vågade slaget tog sig Mustafa Barzani och han män till Sovjet, och han levde i exil undan Bagdad i tolv år innan han kunde återvända till Kurdistan.

Mustafa Barzani krävde autonomi för kurderna i Irak. Och det fick han också i ett avtal 1970 när regeringen i Bagdad fann det lönlöst att fortsätta kriget eftersom det aldrig gick att skaffa sig kontroll över de kurdiska bergstrakterna. Som sig bör bröts avtalet av Baathpartiet strax därefter, vilket drev fram nästa uppror. Så höll det på fram till 1975, då shahen av Iran abrupt stoppade det militära stödet till kurderna, som tack för att Irak gett tillbaka några öar i Persiska viken till Iran. Upproret kollapsade och hämnden från Saddam Hussein mot den försvarslösa civilbefolkningen var skningslös och kulminerade tolv år senare i regelrätt folkmord.

Men sedan kom FN:s flygförbudszon över norra Irak 1991. Och för två år sedan störtades Saddam Hussein och Kurdistan i Irak befriades. I dag är Jalal Talabani, ledaren för PUK, president för Irak. Och Mustafa Barzani son, Masoud Barzani, basar över KDP och är president för Kurdistan i Irak. Faderns nuna vakar fortfarande över sonen i byggnader och butiker. Inbördes strider mellan KDP och PUK under mitten av 1990-talet ledde till att det kurdiska självstyret delades på mitten. Men nu har administrationerna slagits samman för att kurderna ska tala med en röst i förhandlingarna om Iraks nya konstitution. Det handlar om försoning och förändring. Eller som Welat säger, ”det är nya tider nu”.

FREDRIK MALM OCH GULAN AVCIS

Fredrik Malm är ordförande i Liberala ungdomsförbundet och Gulan Avci arbetar som integrations- och samordnare för Folkpartiet och sitter i styrelsen för Kurdiska riksförbundet.

Halabjas sår läker aldrig:

Ständig ångest i Saddams dödsrike

■ Utanför Halabja, den kurdiska staden som Saddam 1988 bombade med senaps- gas, välkomnas anländande bilister av en skylt på lemlästade barn. Ännu i dag föds

barn i Halabja med svåra missbildningar. ■ Nu kräver kurderna att Saddam och den ökände "Kemiske Ali" ska ställas inför rätta på platsen för deras värsta illdåd.

Expressen 20 och 22 juli.

Klockan var halv tolv på förmiddagen den 16 mars 1988 när Saddam Husseins stridsflyg syntes i skyn ovanför den kurdiska staden Halabja, nära gränsen till Iran. Vita papper släpptes från luften, men det var inga fredsinviter som fladdrade ned över staden. Pappren mätte vindarnas riktning och hastighet, inför det som komma skulle.

Halabja bombarderades sedan med fem olika sorters kemiska stridsmedel, däribland senapsgas och nervgas. Inom loppet av några minuter dödades 5 000 människor. Omtöcknade sjönk de till marken med öppna ögon och munnar efter att de andats in gaserna, för att dö mitt uppe i dagens göromål.

"Jag kände en konstig doft. Det började svida i ansiktet och en hinna lade sig över mina ögon. Först såg jag suddigt och sedan tjocknade hinnan till. Jag tvättade ansiktet, men svedan spred sig över hela kroppen och jag förstod inte vad som hände." Hamide Hassan Mohammad överlevde Halabja. I dag, sju ton år senare, skriver läkarna ut 15 sprutor med starka doser två gånger i månaden för att hon ska kunna andas, ty diktatorns biologiska brygd har förstört hennes hals och andningsvägar för resten av livet.

Hamide förlorade nio familjemedlemmar i gasattacken mot Halabja. Hennes ett år gamla son Worja överlevde, men han har drabbats av personlighetsförändringar och lever med ständig ångest. Han saknar framtidstro.

Hamide visar oss bilder på sig själv och sina närmaste efter bombningarna. Hennes ansikte var sönderfränt och kroppen fördärvad. En av bilderna är tagen på ett sjukhus i Oslo, dit många överlevande fick åka för behandling. I dag är hennes kinder återställda men längs tinningen vid kanten av slöjan syns ärrnen. Hon har genomgått fem

I dag, sju ton år senare, skriver läkarna ut 15 sprutor med starka doser två gånger i månaden för att hon ska kunna andas.

ögonoperationer och otaliga fler på resten av kroppen. Worja har ärr och vita fläckar under läppen. Deras sår inombords kan ingen specialist i världen rehabilitera. Ännu i dag föds barn i Halabja med skador, missbildningar och mentala problem. Saddam Hussein och hans medhjälpare Ali Hassan Al Majed, även kallad "Kemiske Ali", har satt biologiska spår i Halabja för lång tid framåt. Nu kräver kurderna att minst en av dem ska få sin rättgång här.

1988 var inte första gången Halabja attackerades. Under det kurdiska upproret bombades staden med napalm 1974, och i maj 1987 lät Saddam Hussein invadera Ha-

DIKTATORNS OFFER. Hamide förlorade nio familjemedlemmar i gasattacken mot Halabja. En skylt utanför begravningsplatsen påpekar att Saddams partikamrater inte får vistas där.

labja och ett hundratal personer begravdes levande i Kaniashkan när hela området jämnades med marken med sprängmedel.

I Sverige välkomnas anländande bilister av glada skyltar och symboler vid landskapsgränserna. I Halabja möts vi av en plåtskylt med fyra bilder på lemlästade barn. När taxin kränger fram längs de trånga gatorna ser vi en stad utan liv. Det är fattigt och mycket religiöst. Hus ligger fortfarande i ruiner sedan bombningarna. På den stora begravningsplatsen är gräset klippt och gravarna står välskötta i räta led, men bara meter utanför ligger bråte och rester av cementblock slängda på jordhögar. Det är tragedin och minnet som vårdas. **Halabja var en del av Saddams Husseins folk-mordskampanj Anfal. Den var kulmen på förföljelser som pågick**

ända sedan Iraks grundande 1932, och som intensifierats när Baathpartiet tog makten 1968.

Anfal var Saddams Husseins urladdning, den totala revanschen mot den kurdiska befolkningen. Från februari till november 1988, precis i slutfasen av kriget mot Iran, lät diktatorn sin armé jämna 4 500 byar och ett femtontal städer med mar-

ken. Deportationer, massavrättningar, bombräder och tortyr kantade vardagen. När helvetet var över skrevs dödsiffran till 182 000 människor. Men diktatorn var inte nöjd, och vände två år senare pansarvagnarna söderut och ockuperade Kuwait och genomförde folk-mord på shiamuslimerna i Irak.

Salah Hussayn var soldat i den kurdiska peshmerga-gerillan under Anfal och var stationerad i bergen runt Halabja. "Vi skyndade oss ned till staden. En kvinna fick båda benen bortsmällda av en bomb, men jag lyckades föra henne i säkerhet. Allting var kaos, folk var i chocktillstånd." Salah lyckades rädda ytterligare två kvinnor. I dag åker han fram och tillbaka till Sverige där han får behandling på västkusten för de skador han fick.

Halabja gav eko över världen. Och vid olika tidpunkter har gasattacken blivit ett slagträ i den politiska debatten. Inför Kuwaitkriget 1991 och Irakkriget 2003 blev Halabja symbolen för Saddams Husseins ondska. Halabja har däremot sällan setts ur ljuset av dess kurdiskhet. Gasattacken riktades mot den kurdiska befolkningen just för att de var kurder och inte sunniaraber. Kurderna betraktades som femtekolonnare under kriget mot Iran eftersom de vägrade ställa sig bakom Saddams Husseins krigföring. Under två dagar före attackerna hade peshmerga-gerillan under hårda gatustrider återerövrat Halabja från irakiska ar-

mén, vilket inte sågs med blida ögon av regimen.

Det löper en rasistisk tråd genom Baathpartiets historia och handlingar gentemot befolkningen i Kurdistan i Irak. Kurder, turkmenier och assyrier har fördrivits i stor skala från sina hem för att ge oljestaden Kirkuk en arabisk dominans. Kurdiska krav på självbestämmande har bemötts med våld som eskalerat till folk-mord. En halv miljon shiamuslimska failikurder från centrala Irak har deporterats till Iran. Det är med dessa glasögon vi måste se på diktatorns handlingar, men också på stödet bland kurderna för att låta vapnen tala gentemot Bagdad.

Hamide är upprörd över att utländska hjälporganisationer bara kommer till Halabja för att fotografera och sedan åka därifrån. Men hon berättar sin historia om och om igen för nya delegationer. De lovar att återvända, men gör det inte. Vi ber om hennes tillåtelse att skriva om det hon har berättat. "Gör gärna det, men berätta inte bara min historia utan hela Kurdistans historia", svarar hon.

FREDRIK MALM GULAN AVCI Fredrik Malm är ordförande i Liberala ungdomsförbundet och Gulan Avci arbetar som integrationssamordnare för Folkpartiet och sitter i styrelsen för Kurdiska riksförbundet.

Gulan Avci och Fredrik Malm:

I Kirkuk avgörs Iraks framtid

■ För fyrtio år sedan var befolkningen i nordirakiska staden Kirkuk övervägande kurdisk. Men på grund av de närbelägna oljefälten genomdrev Saddam Hussein en systematisk arabiseringskampanj. När kurderna i dag återvänder hem möts de av ett slagfält.

Familjen Rozbayani hann precis fly ut ur huset när en irakisk pansarvagn brakade in genom vägen för att parkera i vardagsrummet. Där stod den sedan kvar i flera år, som en markering att staden Kirkuk tillhörde den irakiska armén och inte dess kurdiska invånare. Rozbayani var en av de många familjer som fördrevs från Kirkuk under Baathpartiets 40 år långa arabiseringskampanj.

Runt Kirkuk breder oljefälten ut sig. Här finns ungefär fyra procent av världens hittills kända oljefyndigheter. När produktionen är i full gång och det projekteras för nya borrningar så kommer det svarta guldet att inbringa miljarder och åter miljarder dollar till den som kontrollerar produktionen.

Det är detta som skapat konflikter. Om inte oljan fanns skulle Kirkuk vara en del av Kurdistan i Irak i dag.

Arabiseringen av Kirkuk var den mest målmedvetna och systematiska folkfördrivningen i Iraks historia.

Syftet var att skapa en arabisk dominans i staden för att behålla kontrollen över oljan, och att slå sönder den kurdiska identiteten. Kampanjen pågick från 1963 fram till Saddams Husseins fall 2003. Totalt tvingades uppemot 400 000 människor, främst kurder men också turkmener, kaldéer och assyrier att lämna sina hem, för att ge plats åt araber som under varierande grad av påtryckningar och förmånliga subventioner förmåddes att flytta till Kirkuk från andra delar av Irak.

Arabiseringen genomdrevs på flera sätt. I den inledande fasen gavs arabiska folkmobbar klartecken att plundra och döda i kurdiska och turkmenska byar runt Kirkuk. Efter Baathpartiets maktövertagande 1968 kom massgripanden och avrättningar. Mark i staden beslag-

togs och delades ut till arabiska stammar. Icke-araber framtogs rätten att köpa mark, och tvingades ofta att sälja sina ägor.

Hassib berättar med känsla om Saddams Husseins brott mot befolkningen i Kirkuk. "Människor tvingades eller fick betalt för att ändra sitt ursprung i identitetshandlingarna, så att de på pappret blev araber. Kurder sparkades i stor skala från oljeproduktionen. I dag får endast 300 kurder sitt levebröd därifrån, av totalt 12 000 anställda. Inflyttade shiaaraber fick betalt för att flytta sina familjegravar till Kirkuk för att de skulle se ut som att de alltid bott här."

Hassib lämnade Kirkuk redan 1974 när han var student. Sex år senare kom Saddams Husseins hantlangare på besök till familjen. "Säkerhetspolisen kom mitt i natten och frågade efter mig. De hade redan gripit mina bröder, de ville ha tag på mig också och krävde att jag skulle komma tillbaka. Min mamma fick en chock och föll till golvet. Halva hennes kropp förlamadades, och hon dog fem år senare."

Efter befrielsen från Saddams Husseins 2003 återvände Hassib till Kirkuk. "Det var en enastående lycka att få komma tillbaks till min hemstad. Men jag blev chockad när jag såg hur Kirkuk förvandlats från ett civilt samhälle till en militärbas inringad i olika zoner." I dag bor han tillfälligt i ett hus som tillhör staten, i väntan på att få mark för att bygga ett nytt. Det gamla huset finns kvar men är en ruin i dag.

Saddam Hussein ritade också om kartan i Kirkuk. Den administrativa gränsen flyttades så att områdena Kifri, Cimcimal, Kelar och Douz, där en stor majoritet av invånarna var kurder, fick tillhöra grannprovinserna. På motsvarande sätt införlivades flera arabiska samhällen till provinsen Kirkuk. Demografin förändrades radi-

BLODIG HISTORIA. Under Saddams styre fördrevs 400 000 människor från Kirkuk, samtidigt som staden förvandlades till en militärbas. Efter diktatorns fall har spränggattentaten avlöst varandra. Foto: REUTERS

kalt. Före arabiseringen bestod befolkningen av ungefär hälften kurder, en tredjedel araber och en femtedel turkmener samt en mindre grupp kristna assyrier och kaldéer.

På 1980-talet var den kurdiska andelen av invånarna uppskattningsvis 25 procent och staden hade en betryggande arabisk majoritet.

Men det var då. Efter Saddams Husseins fall antogs den tillfälliga konstitutionen Transitional administrative law (TAL) i mars 2004. Paragraf 58 stadgar att Kirkuk ska "normaliseras". Innebörden är att de som fördrivits ska få återvända och de araber som inte bott i Kirkuk innan arabiseringen ska få kompensation för att flytta tillbaka till sina hem i centrala och södra Irak.

Men de arabiska ledarna har aldrig sett paragraf 58 som någon slutlig lösning.

Iraks nye premiärminister Ibrahim al-Jaafari förhåller processen, och hittills har inte en enda dinar avsatts för återflyttningen. Samtidigt har när-

mare 10 000 familjer återvänt, men många har ingenstans att bo och lever i tältläger under svåra omständigheter. Deras kostnader finansieras av det kurdiska styret i norra Irak. En del araber har också lämnat Kirkuk.

I förhandlingarna om Iraks nya konstitution är de kurdiska ledarna beredda att låta Kirkuks oljeinkomster delas mellan de olika delarna av Irak, enligt samma modell som intäkterna från FN:s Olja-mot-mat-program fördelades. Men förutsättningen är att Kirkuk territoriellt hamnar inom den kurdiska delstaten i en framtida federation. Samtidigt försöker USA få med sunniaraberna i den politiska processen i Irak, vilket hamnar i konflikt med de kurdiska kraven. Även Turkiet är oroligt över utvecklingen och sponsrar därför den radikala Turkemenska Fronten för att bekämpa normaliseringen.

Kirkuk avgör framtiden för Irak. Om inte de fördrivna kan återvända under fredliga former

kan de kurdiska provinserna Erbil, Duhok och Suleymania lägga in sitt veto mot hela konstitutionen i folkomröstningen i höst.

I så fall skulle Irak drabbas av den värsta politiska krisen sedan befrielsen.

Kirkuk är ett slagfält i dag. Spränggattentat och riktade mord avlöser varandra. Men steg för steg har den kurdiska befolkningen stärkt sitt grepp om utvecklingen. Vi frågar Hassib om framtiden. "Vi har rätt att återvända till våra hem. Men vi vill att detta ska gå till under fredliga former och vi har inget intresse av att fördriva andra som har bott i Kirkuk sedan urminnes tider." Men vad händer om inte Kirkuk normaliseras? "Inget Kirkuk, inget Kurdistan", svarar han.

FREDRIK MALM GULAN AVCI

Fredrik Malm är ordförande i Liberala ungdomsförbundet och Gulan Avci arbetar som integrationssamordnare för folkpartiet och sitter i styrelsen för Kurdiska riksförbundet.